Солодка пісня
Лейла Слімані

Щасливе подружжя – Поль та Міріам – вирішують найняти няню для двох своїх чудових малюків: дружина хоче продовжити свою успішну кар’єру юриста. Після кількох невдалих спроб батьки знаходять для Міли та Адама чудову жінку. Луїза розповідає, що втратила чоловіка, а її донька вже доросла, тож вона вільна і може віддавати увесь свій час дітям. Няня стала частиною іхньої сім’ї, вона полюбила цих малюків, їй інколи здається, що це її життя, і вона боїться втратити його… Одного дня Міріам, повернувшись з роботи, застає жахливу картину: її діти мертві.

Лейла Слімані

Солодка пісня

© Editions Gallimard, 2016

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2017

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

* * *

Присвячується Емілю

Міс Везіс приїхала з Закордоння, щоб доглядати дітей одніеі леді[…]. Леді казала, що міс Везіс погана, нечупарна й недбайлива. Леді ніколи на думку не спадало, що в міс Везіс могло бути свое власне життя, справи, якими вона переймалась, і що ці справи були для міс Везіс важливішими за все на світі.

Редьярд Кіплінг. Прості оповідання з гір

«Розуміете, розуміете ви, шановний добродію, що значить, коли вже нікуди більше йти? – згадав він зненацька вчорашне запитання Мармеладова, – бо треба, щоб кожній людині хоч куди-небудь можна було піти…»[2 - Переклад І. Сергеева.]

Федір Достоевський. Злочин і кара

Малюк помер. Вистачило кількох секунд. Лікар підтвердив, що він не страждав. Його засунули до сірого мішка, і над поніveченим тільцем, розпластаним серед іграшок, застебнулася блискавка. Коли прибули рятувальники, дівчинка ще була жива. Вона відбивалася, мов дикий звірок.

На її тілі залишилися сліди боротьби, під мокрими нігтями – часточки шкіри. Коли її везли до лікарні в «швидкій», вона була збуджена, билася в судомах. Очі були вирячені, наче їй бракувало повітря. Горло заливала кров. Легені в неї були пробиті, а голова дуже постраждала від удару об синій комод.

Поліцейські сфотографували місце злочину. Зняли відбитки пальців і обміряли ванну та дитячу кімнату. Килим із принцесами просякнув від крові. Пеленальний столик стояв перехняблений. Іграшки поскладали до прозорих пакетів, на які поставили печатки. Навіть синій комод стане доказом у судовому процесі.

Мати була в шоці. Так стверджували пожежні, повторювали поліцейські, писали журналісти. Зайшовши до дитячої кімнати, вона закричала, дико заволала, завила, мов вовчиця. Аж стіни здригнулися. Цей травневий день перетворився на ніч. Жінку знудило, і поліцейські отак її і знайшли: у забрудненому одязі вона сиділа навпочіпки серед кімнати й несамовито схлипувала. А тоді заволала на повен голос. Парамедик зі швидкої ледь помітно кивнув, і її підвели, хоч вона й опиралася і хвицала ногами. Її поволі поставили на ноги, і дівчина-інтерн із SAMU[3 - Служба швидкої медичної допомоги. (Тут і далі прим. перекл., якщо не вказано інше.)] ввела заспокійливе. Це був її перший місяць практики.

Іншу жінку теж треба було рятувати. Так само професійно, так само неупереджено. Вона не спромоглася вмерти. Лише заподіяти смерть. Порізала обидва зап’ястки й устромила собі ножа в горло. Лежала непритомна біля ліжка. Жінку підняли, поміряли пульс і тиск. Уклали на ноші, і дівчина-стажер притиснула рукою її шию.

Сусіди з’юрмилися внизу. Переважно жінки. Була саме пора забирати дітей зі школи. Вони не зводили зі «швидкої» очей, повних сліз. Плакали й згорали з цікавості. Ставали навшпиньки. Силкувалися розгледіти, що відбувається за поліцейським кордоном, усередині «швидкої», яка від’їздила, ввімкнувши всі сирени на повну гучність. Пошепки обмінювалися новинами. Уже пішли чутки. З дітьми сталося нещастя.

Це була красива будівля на вулиці д’Отвіль, що в десятому окрузі Парижа. Будинок, у якому сусіди, навіть не знайомі між собою, сердечно вітаються одні з одними. Квартира, у якій мешкала родина Массе, була на шостому поверсі. Найменша в будинку. Після народження другої дитини Поль та Міріам розділили вітальню перегородкою. Спали вони в крихітному закапелку між кухнею та вікном, що виходило на вулицю. Міріам любила антикварні меблі та берберські килими. На стінах вона повісила японські естампи.

Сьогодні Міріам прийшла додому раніше. Вона швидко впоралася із запланованими зустрічами й перенесла розгляд інших справ на завтра. На відкидному сидінні у вагоні метро на лінії номер 7 вона думала про те, як влаштувати дітям сюрприз. Вийшовши з метро, зайшла до хлібної крамниці. Купила багет, десерт дітям і помаранчевий кекс для няньки. Її улюблений.

Маріам вирішила повести дітей на атракціони. Усі разом вони підуть на закупи для вечері. Міла вимагатиме іграшку, Адам у візочку смоктатиме хлібну скоринку.

Та Адам помер. Міла була при смерті.

* * *

«Жодних нелегалів, домовилися? Хатня робітниця чи маляр – це ще куди не йшло. Нехай такі люди працюють, але доглядати дітей – це надто

небезпечно. Мені не потрібна людина, яка побоїться викликати поліцію чи іхати до лікарні, якщо виникнуть проблеми. Що ж до решти – щоб не була надто старою, не носила хіджаб і не курила. Найважливіше, щоб вона була легка на підйом і готова виходити на роботу. Щоб гарувала, аби могли гарувати інші». Поль усе підготував. Він склав список запитань і виділив по півгодини на кожну співбесіду. Щоб знайти дітям няньку, Поль і Міріам скасували всі інші справи на суботу пополудні.

Коли за кілька днів до того Міріам обговорювала свої пошуки з подругою Еммою, та поскаржилася на жінку, що доглядала її хлопчиків. «У няньки тут є двоє синів, тож вона ніколи не може залишатися на довше чи посидіти з дітьми за плату. Це геть непрактично. Не забувай про це, коли проводитимеш співбесіди. Якщо в неї є діти, нехай вони краще залишаються на батьківщині». Міріам подякувала за пораду. Насправді слова Емми її збентежили. Якби роботодавець говорив про неї чи про когось із її подруг у такому тоні, вона поскаржилася б на дискримінацію. Їй здавалося жахливим відмовляти жінці через те, що в неї є діти. Міріам вирішила не обговорювати цю тему з Полем. Її чоловік такий, як і Емма. Прагматик, для якого власна родина й кар'єра – понад усе.

Того ранку вони сходили на закупи всією родиною. Міла сиділа на плечах у Поля, а Адам дрімав у візочку. Вони купили квіти, а відтак наводили лад у квартирі. Воліли справити гарне враження на няньок, що прийдуть. Вони позбирали книжки, що валялися на підлозі, на ліжку й навіть у ванній. Поль звелів Мілі поскладати свої іграшки у великі пластмасові ящики. Та, пхинькаючи, відмовлялася, та потім зрештою звалила їх купою під стіною. Вони поскладали дитячий одяг, поміняли білизну на ліжках. Чистили, викидали непотріб, відчайдушно намагалися освіжити квартиру, у якій задихалися. Їм хотілось, аби всі бачили, що вони люди порядні, серйозні, люблять у всьому лад і намагаються дати своїм дітям найкраще. Аби всі розуміли, що вони – головні.

Міла й Адам дрімали після обіду. Міріам і Поль сиділи на краю ліжка. Стривожені й збентежені. Вони ніколи ще не довіряли нікому своїх дітей. Коли Міріам завагітніла Мілою, вона саме закінчувала навчання на юридичному факультеті. Диплом отримала за два тижні до пологів. Поль проходив практику за практикою, сповнений оптимізму, який привабив Міріам, коли вона з ним познайомилася. Він був упевнений, що зможе працювати за двох. Упевнений, що зможе досягти успіху як музичний продюсер попри кризу й обмежений бюджет.

Міла виявилася тендітною, неспокійною дитиною, що безупинно плакала. Вона не набирала ваги, відмовлялася від маминих грудей і приготованих татом пляшечок. Схиляючись над колискою, Міріам забувала про все, навіть про довколишній світ. Її амбіції зводилися до того, щоб зуміти влити кілька грамів молока в це чахле й крикливе дівча. Так спливали місяці, а вона того навіть не помічала. Поль і Міріам ніколи не розлучалися з Мілою. Вони вдавали, що не помічають, як це дратує іхніх друзів, які позаочі говорили, що немовляті не місце в барі чи на лаві в ресторані. Міріам і чути не хотіла про няньку. Лише вона здатна задовольнити доньчині потреби.

Мілі було заледве півтора року, коли Міріам знову завагітніла. Вона завжди наполягала, що це трапилося випадково. «Пігулки – це не стовідсоткова гарантія», – сміючись, пояснювала друзям. Насправді ж свою вагітність вона запланувала. Адам став її виправданням, щоб не полишати домашній затишок. Поль не був ні за, ні проти. Він саме влаштувався асистентом до одніеі відомоі студіі й пропадав там днями й ночами, ставши заручником примхливих артистів та іхнього розкладу роботи. Його дружина здавалася цілком щасливою, поринувши в це направду тваринне материнство.

Життя в такому собі коконі, оддалік від світу й інших людей, захищало її від усього.

Однак їй почало здаватися, що час спливає занадто повільно, чудово відлагоджений механізм родинного життя почав давати збої. Батьки Поля, що завжди допомагали їм після народження доньки, проводили дедалі більше часу в заміському будинку, затіявши там великий ремонт. За місяць до пологів Міріам вони вирушили в тритижневу поїдку до Азії й попередили про це Поля в останню хвилину. Він був приголомшений, скаржився Міріам на батьківський егоїзм та легковажність. Зате Міріам відчувала полегшення. Вона терпіти не могла, коли Сільвія крутилася в неї під ногами. З усмішкою вислуховувала свекрушині поради, мовчала, коли та рилася в холодильнику й критикувала їжу, яку там бачила. Сільвія купувала салат, вирощений за технологією «біо». Вона готувала для Міли, проте залишала на кухні неймовірний безлад. Свекруха й Міріам ніколи ні в чому не могли дійти згоди, й атмосфера у квартирі ставала дедалі напруженішою, що будь-якої хвилини загрожувало вибухом. «Дай своїм батькам пожити. Вони мають право насолоджуватися життям зараз, коли стали вільні», – зрештою сказала Міріам Полю.

Вона не уявляла масштабів того, що на неї насувалося. З появою другої дитини все ще більше ускладнилося: закупи, купання дітей, походи до лікаря, прибирання. Рахунки все накопичувалися. Міріам утратила життєрадісність. Почала ненавидіти прогулянки в парку. Зимові дні здавалися їй нескінченними. Примхи Міли її дратували, навіть перше лепетання Адама не розчулило. Що не день вона відчувала дедалі гостріше бажання погуляти на самоті, їй хотілося завити просто посеред вулиці, мов божевільній. «Вони з'їдять мене заживо», – інколи казала вона сама собі.

Міріам заздрила чоловікові. Вечорами вона нетерпляче очікувала на нього біля вхідних дверей. Відтак із годину скаржилася йому на дитячий крик, на тісноту у квартирі, на брак дозвілля. Коли вона замовкала й Поль розповідав їй про карколомні сеанси звукозапису з якоюсь хіп-хоп групою, Міріам сердито кидала: «Щастить тобі!» Поль відповідав: «Це тобі щастить. Я так хотів би бачити, як вони ростуть». Переможців у цьому поєдинку ніколи не було.

Уночі Поль міцно засинав поруч, як людина, що цілісінький день працювала й заслужила на гарний відпочинок. А Міріам переповнювали гіркота й жалі. Вона згадувала, яких зусиль їй коштувало завершити навчання, попри нестачу грошей та батьківської підтримки; яку радість вона відчула, вступивши до колегії адвокатів; той день, коли вперше вдягла адвокатську мантію й Поль сфотографував її, горду й осяйну, біля входу до їхнього дому.

Місяцями Міріам удавала, що змирилася з ситуацією. Навіть Полеві не розказувала, як їй соромно. Якою мертвою почувається через те, що їй немає про що розповідати, окрім дитячих пустощів та підслухані в супермаркеті чужі розмови. Вона відхиляла всі запрошення на вечері, перестала відповідати на дзвінки друзів. Особливо не довіряла жінкам, бо вони іноді бувають такими жорстокими. Ладна була задушити тих, що вдавали, ніби захоплюються нею чи, ще гірше, заздрять. Їй несила було слухати їхні скарги на роботу, на те, що так мало бачать своїх дітей. Найбільше вона остерігалася незнайомців. Тих, що невинним тоном запитували, хто вона за професією, примушуючи знову повертатися подумки до родинного життя.

Якось, роблячи закупи в «Монопрі» на бульварі Сен-Дені, вона помітила, що, сама того не бажаючи, поцупила дитячі шкарпетки, які забула у візочку. Хоч була вже за кілька кроків від дому, проте могла б повернутися до магазину й повернути шкарпетки, але не стала цього робити.

Міріам нічого не сказала Полю. Вигоди з того не було жодної, проте вона безперестанку думала про це. Відтак вона регулярно навідувалася до «Монопрі» й ховала в синовому візочку то шампунь, то крем, то помаду, якою ніколи не користуватиметься. Чудово розуміла: якщо її затримають, їй досить буде вдати з себе затуркану матір, і всі повірять у її щиросердя. Ці дрібні крадіжки викликали в неї екстаз. Вона сміялася на безлюдній вулиці, їй здавалося, що вона кепкує з цілого світу.

Випадкову зустріч із Паскалем Маріам сприйняла як добрий знак. Колишній однокурсник із юридичного факультету впізнав її не відразу: на ній були завеликі штани, потерті чоботи, а немите волосся зібране в пучок. Вона стояла перед каруселлю, з якої Міла не хотіла злазити. «Це останне коло», – повторювала вона щоразу, коли її донька, сидячи на конячці, пропливала перед нею, махаючи рукою. Міріам підвела очі: Паскаль усміхався до неї, розставивши руки, виражаючи так свою радість і подив. Вона усміхнулась у відповідь, не випускаючи з рук візочка. У Паскаля часу було обмаль, але, на щастя, у нього була призначена зустріч за кілька кроків від дому Міріам. «У будь-якому разі мені час додому. Ходімо разом?» – запропонувала вона.

Міріам метнулася до Міли, і дівчинка пронизливо заверещала. Вона не хотіла підходити, і Міріам уперто усміхалася, вдаючи, що тримає все під контролем. Її не полишала думка про старий светр, надітий під пальтом, – Паскаль, напевне, помітив його витертий комір. Міріам гарячково провела руками по скронях, ніби цього вистачило, щоб дати лад сухому сплутаному волоссю. Паскаль, здавалося, не звертав уваги. Він розповідав про юридичну контору, яку заснував разом із двома однокурсниками, про складнощі й радощі, пов’язані з відкриттям власної справи. Упивався словами. Міла весь час їх перебивала, і Міріам з усіх сил намагалась її вгамувати. Не зводячи з Паскаля очей, вона рилася в кишенях, у сумці, шукаючи карамельку, що завгодно, аби змусити доньку замовкнути.

Паскаль на дітей ледве поглянув. Не спитав, як їх звати. Навіть Адам із чарівним і безтурботним личком, що спав у візочку, не викликав у нього жодного замилування й не розчулив його.

«Це тут». Паскаль поцілував її в щоку. Потім сказав: «Радий був тебе бачити», – і зайшов до будівлі, важкі сині двері грюкнули за ним, змусивши Міріам здригнутися. Вона почала подумки молитися. Була в такому розпачі, що воліла просто посеред вулиці сісти й плакати. Відчувала гостре бажання вчепитися за Паскалеву ногу, благати, щоб він узяв її з собою, дав їй шанс.

Додому вона повернулася геть пригніченою. Дивилась, як Міла спокійно грається. Викупавши немовля, сказала собі, що це просте, тихе, обмежене родинними стінами щастя більше її не тішить. Паскаль, безперечно, кепкував із неї. Може, навіть зателефонував кільком однокурсникам, аби розповісти про жалюгідне життя Міріам, яка «схожа тепер на казна-що» й «так і не зробила омріяної кар’єри».

Уявні розмови не давали їй спокою цілу ніч. Наступного ранку, щойно вийшовши з душу, вона почула сигнал про отримання повідомлення. «Не знаю, чи ти збираешся знову зайнятись юриспруденцією. Якщо тебе це цікавить, ми можемо поговорити». Міріам мало не заволала від радості. Застрибала по квартирі, кинулася обіймати Мілу, і та здивувалася: «Що з тобою, мамо? Чому ти сміешся?» Згодом Міріам запитувала себе, чи Паскаль помітив її розпач, а чи вирішив, що йому неймовірно пощастило здибати Міріам Шарфа, найстараннішу студентку з усіх, кого він будь-коли знав. Може, він вирішив, що серед іншого йому випала честь узяти на роботу таку жінку, як вона, відкрити їй шлях до судових зал.

Міріам обговорила це з Полем, і його реакція іі розчарувала. Він знизав плечима. «Я й не знав, що ти хочеш працювати». Це іі страшенно розгнівало, дужче, ніж вона розраховувала. Розмова швидко перейшла у сварку. Поль називав Маріам егоісткою, а іі поведінку – необдуманою. «Ти підеш працювати, я не проти, але що робити з дітьми?» Він кепкував, підняв на глузи всі іі амбіції і ще більше підсилив у ній відчуття, що вона замкнена в цій квартирі навіки.

Заспокоївшись, вони взялися терпляче вивчати варіанти. Був кінець січня: годі й сподіватися знайти місце в яслах або центрі догляду за дітьми. Вони не знали нікого в мерії. Якщо вона піде працювати, то вони опиняться в найменш вигідній зарплатній категорії: занадто багаті, щоб претендувати на невідкладну соціальну допомогу, і занадто бідні, щоб без збитку для себе найняти няньку. Зрештою зупинилися на няньці – після того, як Поль заявив: «Враховуючи понаднормові години, ти й нянька зароблятимете приблизно однаково. Але, зрештою, якщо ти вважаеш, що це зробить тебе щасливою…» Після ціеі сварки залишився гіркий осад. Міріам сердилася на Поля за це.

Вона хотіла зробити все якнайкраще. Щоб перестрахуватися, звернулася до агентства, яке щойно відкрилося в іхньому кварталі. Невеличка, скромно обставлена контора, яку утримували дві жінки років тридцяти. Пофарбований у блакитне фасад був розписаний золотими зірками й верблюдами. Міріам подзвонила. Хазяйка контори уважно розглядала іі крізь шибку. Поволі підвівшись, просунула голову в прочинені двері.

– Слухаю вас?

– Добридень.

– Ви хочете зареєструватися? Нам потрібне повне досье. Резюме й рекомендациі з підписами ваших колишніх роботодавців.

– Ні, ні. Я прийшла через моіх дітей. Я шукаю няньку.

Вираз обличчя жінки, що відчинила двері, геть змінився. Здавалося, вона була рада нарешті зустріти кліентку і ще дужче збентежена власним промахом. Та як було здогадатися, що ця втомлена жінка з густим кучерявим волоссям – мама милоі дівчинки, що пхинькала на тротуарі?

Управителька розгорнула великий каталог, і Міріам схилилася над ним. «Сідайте», – запросила іі управителька. Перед очима Міріам пропливали фотографіі десятків жінок, переважно африканок або філіппінок. Мілу це тішило. Вона повторювала: «Оця негарна, еге ж, мамо?» Міріам зацитькувала іі й знову бралася розглядати розмазані чи в невдалому ракурсі зняті фотографіі, на яких жодна жінка не всміхалася.

Управителька викликала в неі відразу. Їі нещирість, іі кругле рум’яне обличчя, обтріпаний шарф довкола шиі. Їі расизм, що відразу став явним. Усе це викликало бажання втекти. Міріам потиснула жінці руку. Пообіцяла поговорити з чоловіком, проте ніколи більше туди не поверталася. Вона власноруч почепила об’яву в місцевій крамниці на площі. За порадою подруги вона закидала інтернет-сайти об’явами з поміткою «Терміново». Наприкінці тижня вони отримали шість відповідей.

Вона очікувала на няньку, мов на спасителя, хоча думка про те, щоб полишити дітей, наводила на неі жах. Вона знала про дітей усе й хотіла зберегти ці таемні знання. Плекала іхні звички, уподобання. Миттю вгадувала, коли хтось із них хворів чи сумував. З очей іх не спускала, переконана, що ніхто не зможе іх захистити краще за неі.

Відтоді, як діти народилися, Міріам боялася всього. Особливо вона боялася, що вони помруть. Не говорила про це ні з Полем, ні з друзями, проте була певна, що так думали всі. Була переконана, що, як і вона сама, вони інколи дивилися на сонних дітей, запитуючи себе, що було б, якби це тіло було мертвим, якби ці заплющені очі не розплющилися ніколи. Міріам нічого не могла з цим удіяти. Жахливі сценарії роїлися в її уяві, вона струшувала головою, відганяючи їх, читала молитви, хапаючись за дерево чи за амулет, який успадкувала від матері. Заклинала долю, хвороби, нещасні випадки, збочені бажання хижаків. Ночами їй снилося, що діти раптово зникали серед байдужої юрби. Вона кричала: «Де мої діти?» – а люди сміялися. Вони гадали, що вона божевільна.

* * *

– Вона запізнюється. Кепський початок.

Полеві увірвався терпець. Він підійшов до дверей і поглянув у вічко. Уже 14:15, а перша кандидатка, філіппінка, досі не з'явилася.

О 14:20 Жіжі несміливо постукала у двері. Міріам відчинила. Вона відразу ж помітила, що в жінки мініатюрні ноги. Попри холоднечу вона була взута в кеди й білі шкарпетки зі шлярками. Років їй близько п'ятдесяти, а ноги – немов у дитини. Вона доволі елегантна, волосся зібране у хвіст, що спадає до середини спини. Поль сухо зробив їй зауваження за запізнення, і Жіжі, похнюпивши голову, залепетала вибачення. Французькою вона говорила вельми кепсько. Поль одразу ж перейшов на англійську. Жіжі розповіла про свій досвід роботи. Про дітей, що залишилися на батьківщині, про наймолодшого, якого вона не бачила десять років… Він її не найме. Поставив кілька запитань для годиться й о 14:30 провів до дверей. «Ми вам зателефонуємо. Thank you».

За нею була Грейс, усміхнена нелегалка з Кот-д'Івуара. Каролін – огрядна білявка з немитим волоссям, яка протягом усієї співбесіди скаржилася на біль у спині й проблеми з венозним кровообігом. Маліка – марокканка середнього віку, що наголошувала на своєму двадцятирічному досвіді й любові до дітей. Однак Міріам була непохитна. Вона не хотіла, щоб жінка з Магрибу доглядала її дітей.

– Це було б чудово, – намагався переконати її Поль. – Вона говорила б із ними арабською, якщо вже ти не хочеш цього робити.

Та Міріам була категорично проти. Вона побоювалася, що між ними виникне негласна співучасть, фамільярність. Що та почне робити їй зауваження арабською. Розповідатиме про своє життя, а невдовзі почне просити в неї про безліч усіляких речей в ім'я іхньої спільної мови та релігії. Міріам завжди з недовірою ставилася до того, що вона називала іммігрантською солідарністю.

Потім прийшла Луїза. Розповідаючи про цю першу бесіду, Міріам стверджувала, що це було саме собою зрозуміло. Неначе кохання з першого погляду. Особливо наголошувала вона на тому, як повелася донька. «Вона її й вибрала», – любила вона повторювати. Міла прокинулася з післяобіднього сну, її розбудили різкі крики брата. Поль пішов по немовля, мала потяглася слідом, плутаючись у нього під ногами. Луїза підвелася. Міріам змальовувала цю сцену, захоплюючись витримкою няньки. Луїза обережно взяла Адама з рук батька й удала, що не бачить Міли. «Де ж принцеса? Здається, я бачила принцесу, та вона зникла». Міла гучно засміялась, а Луїза продовжила свою гру, шукаючи загадкову принцесу по закутках, під столом, за канапою.

Поль і Міріам поставили ій кілька питань. Луїза відповіла, що ii чоловік помер, донька Стефані вже доросла, – «майже двадцять років, просто не віриться», – і вона вільна. Луїза простягла Полеві папірець, на якому були зазначені імена ii колишніх роботодавців. Вона заговорила про Рув'е, які були першими в списку. «Я там довго пропрацювала. У них також було двое дітей. Двое хлопчиків». Поль і Міріам були зачаровані Луізою, ii гладеньким обличчям, щирою усмішкою, вустами, які не тремтіли. Вона здавалася незворушною. У неі був погляд жінки, яка може все зрозуміти й усе пробачити. Їі обличчя нагадувало спокійне море, про глибину якого ніхто не здогадуеться.

Того ж вечора вони зателефонували подружжю, чий номер залишила ім Луіза. Відповіла жінка, дещо холодно. Почувши ім'я Луізи, одразу ж змінила тон. «Луіза? Яке щастя, що ви зустріли ii. Вона була для моіх хлопчиків немов друга матір. Це було таке горе, коли нам довелося розлучитися з нею. Щиро кажучи, я тоді навіть думала завести третю дитину, щоб вона залишилася в нас».

* * *

Луіза відчинила віконниці у своій квартирі. Було заледве по п'ятій ранку, і ліхтарі надворі ще горіли. По вулиці йшов чоловік, скрадаючись попід стінами, щоб не намокнути під дощем. Злива періщила цілу ніч. Вітер завивав у трубах і тривожив ii сон. Здавалося, дощ періщив горизонтально, з розмаху хльоскаючи по фасаду й вікнах. Луіза полюбляла дивитись у вікно. Просто навпроти між двох похмурих будівель причаївся невеликий будиночок, оточений зарослим чагарниками садом. На початку літа в ньому поселилося молоде подружжя з Парижа, вони щонеділі пололи город, а іхні діти гойдалися на гойдалці. Луізі було цікаво, навіщо вони перебралися до цього кварталу.

Від недосипу вона почала тремтіти. Пошкрябала нігтем скло. Марно вона двічі на тиждень затято мила вікна: шибки завжди здавались ій каламутними, укритими пилюкою й чорними патьоками. Інколи ій хотілося іх терти, поки вони не тріснуть. Вона шкрябала вказівним пальцем дедалі дужче, і ніготь зламався. Луіза засунула пальця до рота й прикусила, щоб зупинити кров.

У квартирі була лише одна кімната, що слугувала Луізі за спальню й вітальню. Щоранку вона старанно складала ліжко-диван і накривала його чорним чохлом. Їла вона за низеньким столиком і завжди з увімкненим телевізором. Біля стіни досі стояли нерозпаковані коробки. У них лежали деякі речі, які могли б оживити цю безлику квартиру-студію. Праворуч від канапи – фото рудоволосоі дівчини-підлітка в блискучій рамці.

Луіза акуратно розклала на канапі блузку й довгу спідницю. Дістала й поставила на підлозі балетки – вона купила іх понад десять років тому, проте завдяки дбайливому догляду мали такий вигляд, як нові. Ці балетки були лаковані, з квадратними підборами й оздоблені скромними бантами. Луіза сіла й почала натирати черевичок, умочуючи жмут вати в слоік із кремом для зняття макіяжу. Рухи ii були точними й неквапливими. Вона терла із затятою старанністю, уся поринувши в це заняття. Вата вкрилася брудом. Луіза піднесла черевичок до лампи, що стояла на одноногому круглому столику. Коли лак почав блищати як слід, вона відклала черевичок і взялася за наступний.

Зараз так рано, що в неі вистачить часу, щоб дати лад обдертим від хатньоі роботи нігтям. Указівний палець вона заклеіла пластиром, а нігті на інших пальцях укрила скромним рожевим лаком. Луіза вперше пофарбувала волосся в перукарні, незважаючи на ціну. Вона зібрала волосся в пучок на

потилиці. Потім нафарбувалася, блакитні тіні старили її, хоча статура в неї була такою тендітною й стрункою, що здалеку їй можна було дати щонайбільше двадцять років. Однак вона була більш ніж удвічі старшою.

Луїза пройшлася по кімнаті, яка ніколи ще не здавалась їй такою маленькою, такою тісною. Сіла й майже відразу підхопилася. Вона могла б увімкнути телевізор. Випити чаю. Почитати старий жіночий журнал, що лежав коло ліжка. Однак боялася розслабитися, пустити все на самоплив, упасти в заціпеніння. Ранній підйом робив її слабкою, вразливою. Вистачить якоїсь дрібниці, щоб вона заплющила очі на хвилину, заснула й запізнилася на роботу. Вона має бути бадьорою, повністю зосередитися на цьому першому робочому дні.

Їй не варто вичікувати вдома. Ще не було й шостої, Луїза вийшла надто рано, проте квапливо попрямувала до станції RER[4 - Reseau Express Regional, швидкісна електричка в паризькому регіоні.]. До станції Сен-Мор-де-Фоссе треба було йти пішки понад п’ятнадцять хвилин. У потязі вона примостилася біля немолодого китайця, що спав, зіщулившись і впираючись лобом у шибку. Луїза не зводила очей із його виснаженого обличчя. На кожній станції вагалася, чи варто його будити. Боялася, що він заблукає, заїде кудись далеко, прокинеться на самоті на кінцевій станції, і йому доведеться повертатися. Проте Луїза мовчала. Краще не заговорювати з людьми. Одного разу гарненька молода чорнявка мало не вліпила їй ляпаса. «Чого витріщилася? Чого ти на мене так дивишся?» – горлала вона.

Дістався до Обера, Луїза вискочила на перон. Тут уже люду почало прибувати, якась жінка штовхнула Луїзу, коли та піднімалася сходами до платформи метро. Від огидного запаху круасанів та підгорілого шоколаду в неї здавило горло. Вона сіла на станції «Опера» на потяг на лінії номер 7 і вийшла на станції «Пуассоньєр».

Луїза прийшла майже на годину раніше й сіла за столик на терасі «Параді» – убогої кав’ярні, звідки вона могла спостерігати за входом до будинку. Вона крутила ложку в руці. Із заздрістю поглядала на молодика праворуч, який смоктав цигарку, затиснувши її між товстими ласими губами. Луїзі кортіло вихопити її в нього з рук і глибоко затягнутися. Не витримавши більше, вона заплатила за каву й зайшла до мовчазної будівлі. За чверть години подзвонила і в очікуванні присіла на сходинках між поверхами. Зачувши шум, вона ледве встигла підхопитися; Поль, підстрибуючи, спускався сходами. На голові в нього був рожевий шолом, на руках він тягнув велосипед.

– Луізо? Давно ви тут? Чому не заходите?

– Не хотіла вас турбувати.

– Не потурбуете, навпаки. Ось ваші ключі, тримайте, – він вийняв із кишені зв’язку й простягнув їй. – Заходьте й будьте як удома.

* * *

«Моя нянька – справжня фея». Отак вона характеризувала появу Луїзи в іхньому повсякденному житті. Треба мати магічні здібності, щоб цю тісну, задушливу квартиру перетворити на затишне й світле помешкання. Луїза розсунула стіни. Зробила шафи глибшими, а шухляди – ширшими. Вона впустила до квартири світло.

Першого дня Міріам дала їй кілька вказівок. Показала, як працює побутова техніка. Звертаючи увагу на щось із меблів чи одягу, повторювала: «З цим будьте обережні. Воно для мене багато значить». Дала поради щодо колекції

грамплатівок Поля, до яких діти не мають торкатися. Луїза слухняно й мовчки погоджувалася. Оглядала кожну річ із самовпевненістю генерала, перед яким лежить країна, яку слід завоювати.

У наступні тижні Луїза перетворила цю безладну квартиру на зразкове житло буржуа. Вона докладала всі свої нерозтрачені сили, свое прагнення досконалості. Міріам і Поль були вражені. Луїза попришивала гудзики до іхніх піджаків, які вони місяцями не надягали через те, що ліньки було шукати голку. Попідшивала спідниці й штани. Позашивала одяг Міли, який Міріам збиралася безжально викинути. Випрала пожовклі від пилюки й тютюнового диму штори. Раз на тиждень вона міняла постелі. Поль і Міріам не могли натішитися. Поль, усміхаючись, казав Луізі, що вона схожа на Мері Поппінс. Хоча й не був певен, чи вона зрозуміла, що означає цей комплімент.

Лежачи ночами на свіжих простирадлах, подружжя сміялося, не вірячи в це нове життя. Їм здавалося, що вони знайшли рідкісну перлину, отримали благословення. Звісно, Луізина платня була тягарем для іхнього бюджету, та Поль більше не скаржився. За кілька тижнів вони вже не могли обійтися без Луізи.

Повертаючись вечорами додому, Міріам знаходила вечерю на столі. Діти були зачесані й спокійні. Луїза пробуджувала й утілювала мрії про ідеальне родинне життя, які Міріам викохувала, соромлячись у цьому зізнаватися. Вона навчила Мілу прибирати свої речі, і на очах в ошелешених батьків дівча чіпляло свое пальто на вішак.

Усілякий непотріб зник. Тепер ніщо більше не лежало купами: ні брудний посуд, ні одяг, ні пошта, яку вони забували відкрити, і вона опинялася під купою старих журналів. Ніщо не псувалося, не гнило. Луїза нічого не пропускала. Вона була добросовісною. Усе занотовувала в записник із квітчастою обкладинкою. Коли уроки танців, коли в школі закінчуються заняття, коли прийом у педіатра. Вона записувала назви ліків, що приймали діти, вартість морозива, купленого в парку атракціонів, і слово в слово занотовувала сказану Мілиною вчителькою фразу.

За кілька тижнів вона вже без вагань переставляла речі. Спорожнила шафи, почіпляла між пальтами торбинки з лавандою. Розставила букети квітів. Луїза відчувала непідробне задоволення, коли Адам засинав, Міла була в школі, і вона могла трохи сісти й помилуватися на свою роботу. Тиха квартира була повністю під ії контролем, немов ворог, що просить про помилування.

Та найбільші дива Луїза вчинила на кухні. Міріам зізналася ій, що не вміє готувати й не має до цього ніякої охоти. Нянька готувала страви, які Поль називав неймовірними, а діти іли без будь-яких заперечень, і іх не потрібно було вмовляти доісти все, що на тарілці. Міріам і Поль знову почали запрошувати друзів, які ласували фрикасе з телятини, тушкованою яловичиною, телячими ніжками з шавліею й тушкованими овочами, що приготувала Луїза. Гості хвалили Міріам, а та завжди відповідала: «Це все моя нянька».

* * *

Коли Міла буда в школі, Луїза носила Адама, прив'язуючи його до себе широким шарфом. Їй подобалося відчувати, як його пухкі ніжки впираються ій у живіт, як його слина капае ій на шию, коли він засинае. Вона цілими днями співала для цього малюка, заохочуючи його ліногці. Робила йому масажі, пишалася його кучерями, пухкими рожевими щічками. Уранці малюк зустрічав ії лепетанням, простягаючи до неі рученята. За кілька тижнів

після появи Луізи Адам почав ходити. Хлопчик, який раніше кричав цілими ночами, спав тепер спокійно аж до ранку.

Міла ж була більш дикою. Це було тендітне дівча з поставою балерини. Луіза стягувала ій волосся в такі тугі пучки, що в неі розріз очей ставав косим. Мала скидалася тоді на якусь із середньовічних героінь із високим чолом і благородним холодним поглядом. Міла була важкою дитиною, що висотувала всі сили. Неприємності вона зустрічала вереском. Кидалася на землю просто посеред вулиці, хвицаючи ногами й качаючись у пилюці, щоб дошкулити Луізі. Коли нянька присідала й намагалася з нею поговорити, Міла відводила погляд. Рахувала вголос метеликів на шпалерах. Коли плакала, то поглядала на себе в дзеркало. Мала була одержима власним відображенням. На вулиці не зводила очей із вітрин. Захопившись споглядання свого відображення, вона весь час набивала гулі об стовпи чи спотикалася на тротуарі.

Міла була хитрою. Вона знала, що юрба завжди насторожі, і що Луіза на вулиці почувається скуто. У присутності людей нянька поступалася іі капризам швидше. Луізі частенько доводилося робити гак, аби оминути на вулиці крамниці іграшок, перед якими дівча починало пронизливо верещати. Ідучи до школи, Міла ледь переставляла ноги. Цупила полуниці з прилавка торговця городиною. Видиралася на підвіконня вітрин, ховалася по підворіттях і втікала щодуху. Луіза з візочком намагалася іі наздогнати, гукала до неі, а мала зупинялася лише на краю тротуару. Інколи Мілу гризли докори сумління. Їі непокоіла блідість Луізи й страх, який та відчувала за неі. Вона поверталася назад чемна, ніжна й просила вибачення. Хапалася за няньчині ноги. Плакала й вимагала пестощів.

Луіза мало-помалу приручила дівча. День за днем вона розповідала історіі, у яких діяли одні й ті ж героі. Сироти, заблукалі дівчатка, ув’язнені принцеси й замки, залишені на поталу кровожерним людожерам. Чудернацькі істоти – птахи з гачкуватими дзьобами, одноногі ведмеді й сумні единороги – населяли Луізині оповіді. Дівча замовкало. Трималося біля Луізи, уважне й нетерпляче. Вимагало продовження історій. Звідки вони бралися? Вони фонтанували з Луізи нескінченним потоком, вона про це не задумувалася, ніскільки не напружувала пам’ять або уяву. Та в якому ж глибокому озері, у якому дрімучому лісі набралася вона цих жорстоких казок, у яких благородні люди наприкінці помирали, хоч і врятувавши світ?

* * *

Почувши, як відчиняються двері адвокатськоі контори, у якій вона працювала, Міріам завжди відчувала розчарування. Колеги починали сходитись о пів на дев’яту. Вони пили каву, телефони розривалися, паркет рипів, тиші кінець.

Міріам приходила до контори перед восьмою. Вона завжди була першою. Засвічувала лише маленьку настільну лампу. У цьому ореолі світла серед печерноі тиші вона могла зосередитись, як у студентські роки. Забувши про все, з насолодою поринала у вивчення справ. Інколи блукала темним коридором, тримаючи документи в руці, і розмовляла сама з собою. Пила каву на балконі й викурювала цигарку.

Першого робочого дня Міріам прокинулась удосвіта, сповнена дитячого захвату. Вона вдягла нову спідницю, взула черевички на високих підборах, і Луіза вигукнула: «Яка ви красуня!» Стоячи на порозі з Адамом на руках, нянька виштовхала господиню за двері.

– За нас не хвилюйтеся, – повторювала вона. – Тут усе буде гаразд.

Паскаль тепло прийняв Міріам. Він виділив їй кабінет, що межував із його власним, двері між ними часто залишалися напіввідчиненими. За два чи три тижні після її приходу Паскаль уже доручав їй такі справи, щодо яких не покладався навіть на давніх співробітників. Місяцями Міріам самотужки вела справи з десятком кліентів. Паскаль заохочував її набивати руку й проявляти в роботі завзяття, яке, як він знав, було просто неймовірним. Вона ніколи не казала «ні». Не відмовлялася від жодної справи, яку Паскаль давав, ніколи не скаржилася на роботу допізна. Паскаль часто говорив: «Ти – сама досконалість». Вона захищала дрібних наркоторгівців, несумлінних платників, ексгібіціоніста, грабіжників-нездар, упійманих за кермом п'яниць. Вела справи про перевищення заборгованості, шахрайства з платіжними картками, крадіжки особистих даних.

Паскаль покладався на Міріам у пошуку нових кліентів і заохочував її присвячувати час юридичній допомозі. Двічі на місяць вона їздила до суду в Бобіньї, просиджувала в коридорі до дев'ятої вечора, не зводячи очей із годинника, в очікуванні, поки спливе час. Інколи їй уривався терпець, і вона грубо говорила зі спантеличеними кліентами. Проте робила все від неї залежне й добивалася всього, що було можливе. Паскаль невтомно повторював: «Ти маєш знати справу напам'ять». Міріам так і робила. Перечитувала протоколи до пізньої ночі. Чіплялася за найменшу неточність, упиралася в найменшу процедурну помилку. Бралася до справи з шаленим запалом, який зрештою окупився. Давні кліенти рекомендували її своїм друзям. Її ім'я ширилося серед затриманих. Один молодик, якому вона допомогла уникнути ув'язнення без права на дострокове звільнення, пообіцяв її винагородити. «Ти витягла мене звідти. Я цього не забуду».

Якось її викликали серед ночі на затримання. Одному колишньому кліентові інкримінували сімейне насильство. Він же присягався, що не здатний підняти на жінку руку. Міріам о другій ночі безгучно вдяглася в темряві й нахилилася, щоб поцілувати Поля. Той забурчав і відвернувся.

Чоловік нерідко говорив, що Міріам забагато працює, і вона лютувала. Поля обурювала така її реакція, і він ставав перебільшено доброзичливим. Удавав, що переймається її здоров'ям, що непокоїться, аби Паскаль не експлуатував її. Міріам намагалася не думати про дітей, не давати себе гризти почуттю провини. Інколи їй навіть починало здаватися, що всі об'єдналися проти неї. Свекруха намагалася переконати її, що «Міла так часто хворіє через те, що почувається самотньою». Колеги ніколи не запрошували її піти вихилити з ними склянку й дивувалися, що вона днює й ночує в конторі. «Хіба в тебе дітей немає?» Дивувалася навіть учителька, що викликала її якось, аби поговорити про безглузду сварку Міли з однокласником. Коли Міріам вибачилася за те, що пропустила останні батьківські збори й послала замість себе Луїзу, сивоволоса вчителька сплеснула руками:

– Якби ви знали! Це просто лихо століття. Бідолашні діти залишені самі на себе, а обоє батьків переймаються власними амбіціями. Усе просто, вони весь час за чимось женуться. Знаєте, яку фразу діти чують від батьків найчастіше? «Ворушися!» І, звісно, усе це окошиться на нас. Діти змушують нас розплачуватися за свої тривоги й почуття самотності.

Міріам несамовито кортіло вказати вчительці на її місце, проте забракло сил. Чи справа була в цьому низенькому стільці, на якому так незручно сидіти, чи в цій класній кімнаті, що просякла запахом пластиліну? Обстановка, голос учительки мимоволі повертали її до дитинства, до цієї пори покірності й примусу. Міріам усміхнулася. Вона незграбно подякувала й пообіцяла, що Міла виправиться. Стрималася, щоб не висловити цій старій гарпії все, що думає про її жінконенависництво й моралізаторство. Побоялась, аби ця сивоволоса дама не відігралася на її дитині.

Паскаль же, здавалося, розумів той запал, жадобу до визнання й подолання викликів, що ії переповнювали. Між нею й Паскалем зародилося змагання, від якого вони отримували неоднозначне задоволення. Він ії підштовхував, вона опиралася. Він примушував ії викладатися до кінця, вона його не розчаровувала. Одного вечора він запропонував вихилити разом склянку після роботи.

– Ти працюеш у нас уже півроку, треба це відзначити, як гадаеш?

Вони крокували тихою вулицею. Паскаль відчинив перед Міріам двері бістро, і вона усміхнулась йому. Влаштувалися вглибині зали на встеленій килимом лаві. Паскаль замовив пляшку білого вина. Поговорили про справу, над якою працювали, і доволі швидко перейшли до спогадів про студентські роки. Про грандіозну вечірку, яку влаштувала Шарлотта у своему особняку у вісімнадцятому окрузі. Про сміховинний напад паніки, що спіткав бідолашну Селіну в день усних екзаменів. Міріам швидко пила вино, і Паскаль ії смішив. Повертатися додому не хотілося. Не хотілося нікого попереджати, не хотілося, щоб хтось на неі чекав. Але ж е Поль. І діти.

Вона відчула легеньке збудливе еротичне бажання, від якого пекло в горлі й грудях. Облизала губи. Їй чогось хотілося. Уперше за тривалий час відчула безпричинне, безглузде, егоістичне бажання. Вона марно намагалася кохати Поля – чоловікове тіло було немов багаж спогадів. Коли він проникав у неі, то проникав у ії материнське лоно – неповоротке материнське лоно, у якому сім'я Поля часто знаходило прихисток. Їі лоно зі складками й закрутами, де вони звели свій дім, де розквітло стільки турбот і радощів. Поль розтирав ії набряклі посинілі ноги. Бачив, як розпливаеться кров на простирадлах. Коли вона стояла навколішки і ії нудило, Поль притримував ій волосся. Він чув ії крики. Витирав ії розпашіле обличчя, коли в неі були потуги. Він приймав ії дітей.

Вона завжди відкидала думку про те, що діти можуть бути перепонами для ії успіху, для ії свободи. Неначе якір, що тягне на дно, засмоктуе голову потопаючого в болото. Спочатку таке усвідомлення викликало в неі глибокий смуток. Вона вважала це несправедливим, гнітючим. Усвідомлювала, що житиме відтепер із відчуттям, що вона неповноцінна, що чинить зле, що жертвуе однією часткою свого життя заради іншоі. Вона перетворила це на трагедію, не бажаючи відмовитися від мріі про ідеальне материнство. Уперто вважала, що все можливе, що вона досягне всіх своіх цілей, що не озлобиться й не виснажиться. Що не гратиме ролей ні жертви, ні матінки Кураж.

Мало не щодня Міріам отримувала повідомлення від своеі подруги Емми. Вона розмістила в соцмережах чорно-білі портрети двох своіх білявих дітлахів. Зразкових діточок, що граються в парку. Вона влаштувала іх до школи, де розвинуть таланти, які вона вже в них розгледіла. Вона дала ім такі імена, що язика зламаеш, узявши іх зі скандинавськоі міфологіі, й охоче пояснювала, що вони означають. Емма на цих фото також була красунею. Їі ж чоловіка там ніколи не було, його постійним завданням було робити знімки ідеальноі родини, у якій він був лише глядачем. Проте він докладав зусиль, аби потрапити в кадр. Був бородатим, носив светри з чистоі шерсті, а для роботи вдягав незручні вузькі штани.

Міріам ніколи не наважувалася поділитися з Еммою цією думкою, яка інколи зринала в голові, коли вона спостерігала за Луізою й дітьми, – думкою не так жорстокою, як ганебною. «Ми будемо щасливими, – казала вона собі в такі хвилини, – лише тоді, коли вже не потребуватимемо одні одних. Коли зможемо жити власним життям, яке належить нам, яке не мае стосунку до інших. Коли ми станемо вільними».

* * *

Міріам підійшла до дверей і поглянула у вічко. Що п’ять хвилин повторювала: «Вони запізнюються». Міла від цього нервувала. Сиділа на канапі в жахливій сукні з тафти й не могла стримати сліз.

– Гадаеш, вони не прийдуть?

– Звісно, прийдуть, – заспокоювала дитину Луіза. – Дай ім трохи часу.

Приготування до дня народження Міли виявилися для Міріам понад силу. Два тижні Луіза тільки про це й торочила. Вечорами, коли втомлена Міріам поверталася додому, Луіза показувала ій власноруч виготовлені гірлянди. Голосом істерички вона оповідала про цю сукню з тафти, яку побачила в крамниці й від якоі, вона певна, Міла буде просто в захваті. Міріам не раз доводилося стримуватись, аби грубо не перебити іі. Ця сміховинна метушня іі втомлювала. Міла ще така мала! Вона не бачила ніякого сенсу в тому, щоб так цим перейматися. Та Луіза не зводила з неі витріщених очиць. Закликала в свідки Мілу, що світилася від щастя. Усе, що мало значення, – це втіха маленькоі принцеси, феерія майбутніх іменин. Міріам стримувала своі саркастичні зауваження. Вона почувалася трохи винною і врешті пообіцяла зробити все від неі залежне, щоб бути на святі.

Луіза вирішила влаштувати свято в середу пополудні. Їй хотілося бути певною, що діти ще не роз’ідуться з Парижа й усі згодяться прийти. Міріам пішла на роботу вранці, заприсягнувшись, що повернеться після обіду.

Повернувшись додому відразу ж після полудня, вона мало не закричала. Власну квартиру годі було впізнати. Вітальня була вся в блискітках, надувних кульках, паперових гірляндах. А передусім прибрали канапу, щоб дітям було де гратися. І навіть дубовий стіл, такий важкий, що його не пересували відтоді, як він з’явився, зараз перекочував на інший кінець кімнати.

– Хто ж це пересунув меблі? Вам Поль допомагав?

– Та ні, – заперечила Луіза. – Я сама все зробила.

Міріам мало не розреготалася, вона не йняла віри. «Це просто жарт», – подумала вона, дивлячись на тендітні, тонкі, мов сірники, руки няньки. Потім згадала, що вже мала нагоду переконатися в дивовижних здібностях Луізи. Раз чи двічі вона була вражена, як нянька жонглює важкими здоровенними пакунками, не випускаючи з рук Адама. За тендітною, худою статурою ховалася неабияка сила.

Увесь ранок Луіза надувала кульки, надаючи ім форми тварин, і почіпляла іх усюди – від передпокою до шухляд на кухні. Вона сама спекла великий іменинний пиріг – шарлотку з лісовими ягодами, прикрашену фігуркою.

Міріам жалкувала, що пішла з роботи. Їй було так добре в спокійній конторі. Доньчині іменини навіювали на неі тугу. Вона боялася побачити дітей, що нудьгують і втрачають терпець. Їй не хотілося ні вгамовувати забіяк, ні втішати тих, чиі батьки не прийдуть вчасно, щоб іх забрати. У пам’яті зринули спогади дитинства, від яких холонуло серце. Ось вона сидить на товстому білому вовняному килимі осторонь від дітей, що грають із ляльковим сервізом. Вона розмазала по вовні розталий шоколад, потім спробувала приховати шкоду, чим лише все погіршила. Мати іменинника насварила іі перед усіма дітьми.

Міріам сховалася у своій кімнаті, зачинивши за собою двері, і вдала, що вся поринула в читання електронноі пошти. Вона знала, що може, як завжди,

покластися на Луізу. Задзеленчав вхідний дзвінок. Вітальня наповнилася дитячим галасом. Луіза поставила музику. Міріам тихенько вислизнула з кімнати й спостерігала за дітлахами, що обліпили няньку. Вони заворожено кружляли довкола неї, Луіза підготувала пісні й фокуси. Вона перевдягалася на очах ошелешених дітей, яких не так легко ошукати і які знали, що вона – своя людина. Ось вона – запальна, весела, задерикувата. Заводила пісень й імітувала голоси тварин. Усадила Мілу й одного з її друзів на спину, а інші дітлахи реготали до сліз і просилися теж узяти участь у родео.

Міріам захоплювалася здатністю Луізи грати по- справжньому. Няня грала, натхненна тією всемогутністю, яка властива лише дітям. Одного разу, повернувшись увечері додому, Міріам застала Луізу лежачою на підлозі з розмальованим обличчям. Її щоки й чоло прикрашали широкі чорні смуги – справжній бойовий розпис. Із крепованого паперу вона виготовила індіанський головний убір. Посеред вітальні звела за допомогою ковдри, мітли та стільця кривобоке індіанське тіпі[5 - Тіпі (англ. tipi, tepee, teepee) – традиційна назва переносного житла індіанців Великих рівнин. Має форму конуса заввишки 6-7 м., збирається з жердин і вкривається шкурами.]. Збентежена Міріам стояла у дверях. Спостерігала, як Луіза звивається, дико кричить, і це її неабияк тривожило. Нянька була схожа на п’яну. Це перше, що спадало на думку. Помітивши Міріам, Луіза підхопилася, щоки в неї розпашіли, вона хиталася. «У мене ноги затерпли», – вибачилася вона. Адам учепився за її литку, і Луіза засміялася, усе ще перебуваючи в уявній країні, де відбувалася гра.

Можливо, заспокоювала себе Міріам, що Луіза й сама в душі дитина. Дуже всерйоз сприймає ігри, які вона затівала з Мілою. Скажімо, вони грали в «поліцейських і злодіїв», і Луіза дозволяла кидати себе за уявні грати. Інколи вона переходила на бік закону й ганялася за Мілою. І щоразу складала новий маршрут, який Міла мала запам’ятовувати. Луіза виготовляла костюми, вигадувала сповнені карколомних поворотів сценарії. Скрупульозно готувала декорації. Дівчинці інколи уривався терпець. «Ну ж бо, починаймо!» – благала вона.

Міріам не знала, що найулюбленішою забавою Луізи були хованки. Тільки ніхто не рахував, і не було жодних правил. Гра полягала, передусім, у цілковитій несподіванці. Луіза без попередження зникала. Забивалася в закапелок, змушуючи дітей її шукати. Вона часто вибирала такі хованки, звідки могла спостерігати за дітьми. Ховалася під ліжком або ж завмирала за дверима й не ворушилася. Стояла, затамувавши подих.

Міла тоді розуміла, що гра почалася. Вона починала кричати, мов божевільна, і ляскати в долоні. Адам наслідував її приклад. Він так реготав, що не міг встояти на ногах і не раз гепався на сідниці. Вони кликали Луізу, але та не озивалася.

– Луізо, де ти? Начувайся, Луізо, зараз ми тебе знайдемо!

Луіза мовчала. Вона не виходила зі своєї схованки, навіть коли діти верещали, плакали, впадали в розпач. Зачаївшись у темряві, спостерігала за розгубленим Адамом, що впадав у паніку й ридма ридав. Він нічого не розумів. Кричав «Луізо!», ковтаючи останній склад, з його носа текли шмарклі, щоки буряковіли від гніву. Мілу теж зрештою охоплював страх. Якусь мить їй починало здаватися, що Луіза й справді пішла, полишила їх у цій квартирі, де от-от стемніє, а вони самі-самісінькі, і нянька вже не повернеться. Не в змозі витримати тривогу, Міла благала:

– Луізо, це не смішно. Де ти?

Дівчинка нервувала, тупотіла ногами. Луіза вичікувала. Спостерігала, як спостерігають за агонією щойно спійманої рибини з закривавленими зябрами, що б’еться в судомах. Рибини, що тріпоче на дні човна, задираючи голову й зіпаючи ротом, не маючи жодних шансів утекти.

Потім Міла почала шукати схованки. Вона зрозуміла, що треба смикати двері, піднімати завіси, нахилятися, щоб заглянути під ліжка. Та Луіза була такою тендітною, що знаходила собі все нові криівки. Вона ховалася в кошику з брудною білизною, під письмовим столом Поля чи в глибині шафи, прикрившись ковдрою. Інколи вона ховалася в душовій кабіні в темній ванній. Міла тоді шукала марно. Вона ридала, проте Луіза була непохитна. Дитячий розпач не примусить ii здатися.

Одного разу Міла не стала кричати. Луіза сама себе загнала в пастку. Міла мовчки кружляла довкола схованки, удаючи, що не може знайти няньку. Вона всілася на кошик із білизною, і Луіза почала задихатися.

– Мир? – шепотіла мала.

Та Луіза не хотіла відступати. Вона й далі мовчала, хоча ii коліна впиралися в підборіддя. Дівча легенько постукувало ногами по кошику з лози.

– Луізо, я знаю, що ти там, – сміялася вона. Луіза раптом підвелася, так рвучко, що Міла цього не чекала й гепнулася додолу. Їі голова стукнулась об кахель у душовій. Ошелешене дівча заплакало, та потім, коли вона помітила воскреслу, тріумфуючу Луізу, що дивилася на неі згори вниз переможним поглядом, ii страх змінився якоюсь істеричною радістю. Адам примчав до ванноі й приеднався до бурхливого танцю, який улаштували жінка й дівчинка, заходячись реготом.

Стефані

У вісім років Стефані вже вміла міняти підгузки й готувати пляшечки для малят. Рухи в неі були впевненими, і вона твердою рукою підтримувала тендітні потилиці немовлятам, дістаючи ix із ліжечок. Вона знала, що ix слід класти на спинку й ніколи не трясти. Вона купала малят, міцно тримаючи ix за плічка. Крики, писк, сміх і плач новонароджених підсолоджували ii спогади доньки-одиначки. Усі раділи з того, з якою любов’ю вона ставиться до малюків. І всі погоджувалася, що в неі, як для такоі маленькоі дівчинки, надзвичайні материнські почуття й відданість.

Коли Стефані була дитиною, Луіза, ii мати, доглядала немовлят у себе вдома. Чи радше в Жака, як він не втомлювався ій нагадувати. Зранку матері привозили малят. Стефані пригадала цих загнаних і сумних жінок, що прислухалися, припавши вухом до дверей. Луіза навчила ii вгадувати іхні стривожені кроки в коридорі. Декотрі виходили на роботу невдовзі після пологів і передавали крихітних немовлят Луізі до рук. Вони також передавали ій у непрозорих пакетах молоко, яке націдили за ніч; Луіза ховала його до холодильника. Стефані пам’ятае ці ряди пляшечок із іменами дітей на полиці. Якось уночі вона встала й відкрила пляшечку з іменем Жуля – червонолицього немовляти, що подряпав ій щоку своіми гострими нігтиками. Вона випила ковток. Ніколи вона не забуде цей кислуватий присмак, як від підгнилоі дині, який відчувала в роті ще кілька днів.

Інколи суботніми вечорами вона ходила з матір’ю доглядати за дітьми у квартирах, що здавалися ій велетенськими. Вродливі й величні дами виходили в передпокій і цілували своіх діточок, залишаючи сліди помади на іхніх щічках. Чоловіки не любили чекати у вітальні, у присутності Луізи й Стефані ім було не по собі. Вони тупцяли й зніяковіло посміхалися.

Сварили своіх дружин, потім допомагали ім одягати пальта. Перед виходом жінки присідали, ледь утримуючи рівновагу на високих підборах, і витирали сльози на дитячих личках. «Годі плакати, мое сонечко. Луіза розкаже тобі казочку й приголубить. Авжеж, Луізо?» Та підтакувала. Брала на руки малюків, що пручалися, верещали й вимагали матусь. Інколи Стефані іх ненавиділа. Їй було гидко від того, як вони лупцювали Луізу й верещали на неі, мов маленькі тирани.

Поки Луіза вкладала малих спати, Стефані нишпорила по шухлядах, по скриньках, що стояли на столиках. Витягувала фотоальбоми, заховані під низенькими столиками. Луіза скрізь прибирала. Мила посуд, протирала губкою кухонний стіл. Складала одяг, який хазяйка покидала на ліжку, коли вибирала підходяще вбрання. «Ти не мусиш мити посуд, – повторювала Стефані, – краще посидь зі мною». Однак Луіза це обожнювала. Обожнювала дивитися на радісні обличчя батьків, які, повернувшись додому, помічали, що на додачу до няньки отримали ще й безкоштовну хатню робітницю.

Рув'е, на яких Луіза працювала не один рік, якось повезли іх обох до свого заміського будинку. Луіза працювала, а в Стефані були канікули. Та вона там була не для того, щоб, як маленькі господарі дому, засмагати й наминати фрукти. І не для того, щоб порушувати правила, засиджуватися допізна й учитися іздити на велосипеді. Вона там була через те, що ніхто не знав, що з нею робити. Мати наказувала ій не мозолити очі й гратися мовчки. Щоб не складалося враження, що вона зловживае гостинністю. «Що б там вони не говорили про те, що це канікули й для нас також, якщо ти забагато розважатимешся, вони це сприймуть не надто добре». За обідом Стефані сиділа поряд із матір'ю, далеко від господарів та іхніх гостей. Вона пригадуе, як усі балакали й балакали нескінченно. А вони з матір'ю іли мовчки, опустивши очі додолу.

Рув'е через силу терпіли присутність дівчати. Вона іх бентежила, це відчувалося майже фізично. Вони відчували ганебну антипатію до ціеі чорнявоі незграбноі дівчинки у вилинялому купальнику і з незворушним обличчям. Коли вмощувалась у вітальні дивитися телевізор разом із малими Ектором і Танкредом, батьки мимоволі дратувалися. Зрештою закінчувалося тим, що вони просили іі про послугу: «Стефані, серденьку, пошукай-но моі окуляри, які я покинула в передпокоі». Або ж казали, що мати чекае іі на кухні. На щастя, Луіза навіть без прохання з боку Рув'е заборонила доньці підходити до басейну.

Напередодні від'їзду Ектор і Танкред запросили сусідів погратися на новісінькому батуті. Стефані, яка була трішечки старшою за хлопчиків, виконувала неймовірні повітряні фігури. Їі карколомні стрибки, перевороти викликали захоплені вигуки в інших дітей. Врешті-решт мадам Рув'е звеліла Стефані злазити й дати погратися іншим. Підійшовши до чоловіка, вона поблажливим тоном мовила: «Мабуть, не варто запрошувати іі сюди ще раз. Гадаю, для неі це важко. Напевне, вона страждае, коли бачить усе це, на що вона не мае права». Їі чоловік із полегшенням посміхнувся.

* * *

Міріам очікувала цього вечора цілий тиждень. Вона відчинила вхідні двері. Луізина сумочка лежала на кріслі у вітальні. Міріам почула дитячі співи. Про зелену мишку й кораблик на воді, про якусь штуку, що крутиться, і про ще одну, що плавае. Вона підійшла навшпиньки. Луіза стояла на колінах, нахилившись над ванною. Міла купала у воді рудоволосу ляльку, а Адам плескав у долоні й співав. Луіза обережно набирала жменю піни й наносила іі на дитячі голівки. Діти сміялися з цих шапочок, які нянька здувала одним подихом.

Їдучи додому в метро, Міріам хвилювалася, мов закохана. Вона цілий тиждень не бачила дітей і пообіцяла, що цей вечір присвятить їм. Вони всі разом умостяться на великому ліжку. Вона лоскотатиме, обійматиме дітей, пригортатиме до себе, поки їм не набридне.

Зачаївшись за дверима ванної, Міріам спостерігала за дітьми, відчуваючи велике піднесення. Їй відчайдушно хотілося доторкатися до іхньої шкіри, цілувати іхні рученята, слухати, як вони пискливими голосами кличуть «мамо!». Вона раптом стала такою сентиментальною. От що робить із нею материнство. Іноді вона від цього почувалася трохи дурнуватою. У звичайних речах вона бачить щось надзвичайне. Хвилюється через дрібниці.

Цього тижня вона щовечора поверталася пізно. Діти вже спали, і після того, як Луіза йшла геть, Міріам інколи засинала з Мілою в її ліжечку, вдихаючи солодкуватий запах доньчиного волосся, що пахло полуничними цукерками. Сьогодні вона дозволить їм речі, які зазвичай заборонені. Лежачи під ковдрою, вони істимуть бутерброди з солоним маслом і з шоколадом. Дивитимуться мультик і заснуть пізно, збившись купою. Уночі вона отримуватиме копняки в обличчя й спатиме неспокійно, побоюючись, аби Адам не гепнувся з ліжка.

Діти вибралися з води й голяка кинулися в материні обійми. Луіза взялася прибирати ванну кімнату. Вона витирала губкою ванну, і Міріам сказала: «Не треба, не турбуйтеся. Уже пізно. Ви можете йти додому. У вас, напевне, був важкий день». Луіза вдала, що не чуе її й, присівши навпочіпки, далі натирала до блиску бортики ванної й складала іграшки, які порозкидали діти.

Вона поскладала рушники. Повиймала з пральної машини білизну й постелила дітям ліжечка. Сховала губку до кухонної шафи, витягла каструлю й поставила її на плиту. Міріам безпорадно спостерігала за її метушнею. Намагалася її вгамувати.

– Я сама зроблю, обіцяю.

Спробувала відібрати каструлю, та Луіза не випускала ручку. Вона обережно відштовхнула Міріам.

– Відпочивайте, – відказала. – Ви, напевне, втомилися. Поспілкуйтеся з дітьми, а я приготую їм вечерю. Ви мене навіть не бачитимете.

І це була правда. Спливали тижні, і Луіза ставала більш невидимою й необхідною. Міріам більше не телефонувала їй, щоб попередити про те, що затримується, а Міла перестала питати, коли ж прийде мама. Луіза була тут, підтримуючи руками цю нестійку будівлю. Міріам прийняла її материнську турботу. Щодень вона перекладала дедалі більше клопотів на вдячну Луізу. Нянька була чимось на зразок людей у театрі, які, стоячи за лаштунками, змінюють декорації на сцені. Вони підіймають диван, рухом руки пересувають картонну колонну чи шмат стіни. Луіза, невидима і всесильна, метушилася за лаштунками. Вона тримала в руках невидимі ниточки, без яких не буде чуда. Вона – Вішну, божество-годувальник, ревнивець і захисник. Вона – вовчиця з дійками, до якої приходять годуватися, невичерпне джерело родинного щастя.

Вони виглядали Луізу, але не бачили. Вона була близькою людиною, але не рідною. Якось уранці, вийшовши з душу, гола Міріам опинилася перед нянькою, а та й оком не змигнула. «Що їй до мого тіла? – заспокоювала себе Міріам. – Ну немає в ній такої делікатності».

Луіза заохочувала іх обох виходити в люди. «Веселіться, поки молоді», – повторювала вона, як заведена. Міріам прислухалася до її порад. Луіза

здавалась ій розсудливою й поблажливою. Якось увечері Поль і Міріам подалися на вечірку до музиканта, з яким Поль щойно познайомився. Вечірку влаштували в мансарді в шостому окрузі. Вітальня була крихітною, стеля – низькою, і людям було тісно. У комірчині панувала радісна атмосфера, і незабаром усі заходилися танцювати. Дружина музиканта, дебела білявка, що користувалася помадою кольору фуксії, пустила по колу кілька самокруток із «травичкою» й підливала горілку в холодні склянки. Міріам балакала з людьми, яких геть не знала, проте сміялася на все горло разом із ними. Вона з годину просиділа в кухні на столі. О третій ранку гості почали волати, що вмирають із голоду, і красуня-білявка приготувала омлет із грибами, який іли просто зі сковороди, брязкаючи виделками.

Коли вони о четвертій ранку повернулися додому, Луіза дрімала на канапі, притиснувши коліна до грудей і схрестивши руки. Поль обережно прикрив ії ковдрою. «Не будитимемо ії. Вона здається такою безтурботною». І Луіза почала ночувати в них раз чи двічі на тиждень. Про це ніколи відкрито не казали, не обговорювали, та Луіза потихеньку вила своє гніздечко в іхній квартирі.

Поля інколи непокоіли ці понаднормові години. «Не хочу, щоб вона колись звинуватила нас, що ми ії експлуатуемо». Міріам пообіцяла з цим розібратися. Завжди така непохитна, прямолінійна, зараз вона сердилася на саму себе, що не зробила цього раніше. Вона поговорить із Луізою і все прояснить. Вона тривожилась і водночас потай раділа, що Луіза перебирае на себе стільки хатніх клопотів, робить те, чого від неі не вимагають. Міріам безперестанку вибачалася. Повертаючись пізно додому, вона казала: «Вибачте, що зловживаю вашою люб’язністю». А Луіза завжди відповідала: «Я ж тут задля цього. Не переймайтеся».

Міріам частенько робила ій подарунки. Сережки, куплені в дешевій крамниці біля метро. Помаранчевий кекс – едині ласощі, які, як вона знала, любила Луіза. Віддавала ій речі, які вже не носила, це при тому, що вона тривалий час вважала це принизливим. Міріам робила все можливе, щоб не образити Луізу, не засмутити ії й не викликати в неі заздрості. Купуючи обновки для себе чи дітей, вона ховала іх у старій сумці й не розпаковувала, поки Луіза не йшла геть. Поль хвалив Міріам за такий прояв делікатності.

* * *

Врешті-решт усе оточення Поля й Міріам дізналося про Луізу. Декотрі зустрічалися з нею на вулиці чи у квартирі. Інші лише чули про звитяги ціеі диво-няньки, яка ніби зійшла зі сторінок дитячоі книжки.

«Луізині вечері» стали традиціею, зустрічами, на яких побували всі друзі Міріам та Поля. Луіза знала про вподобання кожного з них. Знала, що Емма за вегетаріанською ідеологіею приховуе свою анорексію. Що Патрік, брат Поля, – великий шанувальник м’яса та грибів. Вечері влаштовували зазвичай у п’ятницю. Луіза куховарила всю другу половину дня, а діти крутилися в неі під ногами. Вона прибирала у квартирі, складала букети й накривала вишуканий стіл. Вона з’іздила на інший кінець Парижа заради кількох метрів тканини, з якоі вишила скатертину. Коли стіл був накритий, соус загуснув, а вино було розлите по карафках, Луіза виходила з дому. Інколи ій доводилося зустрічати гостей у під’ізді чи біля виходу з метро. Вона несміливо відповідала на похвали гостей та змовницькі посмішки, що вони ій адресували, поклавши руку на живіт і ковтаючи слинку.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=26337533&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

2

Переклад І. Сергеева.

3

Служба швидкоі медичноі допомоги. (Тут і далі прим. перекл., якщо не вказано інше.)

4

Reseau Express Regional, швидкісна електричка в паризькому регіоні.

5

Тіпі (англ. tipi, tepee, teepee) – традиційна назва переносного житла індіанців Великих рівнин. Має форму конуса заввишки 6-7 м., збирається з жердин і вкривається шкурами.